

Католичко - православни дијалог пребродио је искушења

ПРЕДАВАЊЕ ЕПИСКОПА БАЧКОГА ДР. ИРИНЕЈА БУЛОВИЋА У ЗАГРЕБУ

Католичко - православни дијалог пребродио је искушења

Данас би се разложно могло устврдити како су анатеме првотно биле усмјерене »ад хоминем«, дакле, према конкретним особама. Стога се тешко може говорити о коначном и опћем, међусобном изопћењу Цркава, како западне тако и источне, из јединства Цркава Божјих, будући да је била ријеч о спору конкретних особа, тј. кардинала Хумберта и патријарха Церуларија, и њихових сљедбеника.

»Зато папа Павао ВИ. и патријарх Атенагора И. у своме синоду, увјерени да изражавају опћу жељу праведности и једнодушни осјећај љубави својих вјерника и сјећајући се заповиједи Господина: 'Ако донесеш дар свој на жртвеник и ту се сјетиш да ти брат има нешто против тебе, остави дар ту пред жртвеником, хајде и најприје се измири с братом (Мт 5, 23-24), изјављују споразумно:

- а) да жале увредљиве ријечи, неоснована предбацивања и дјела вриједна осуде што су на обје стране обилежили или пратили жалосне догађаје те епохе;
- б) да једнако жале и дижу из сјећања и из крила Цркве прогласе екскомуникације који су их слиједили, и чији спомен дјелује све до наших дана као запрека зближавања у љубави и да их предају забраву;
- ц) да оплакују, на концу, немиле претходне случајеве и касније догађаје који су, под утјецајем разних фактора, међу којима обострано неразумијевање и неповјерење, довели коначно до стварног раскида црквеног заједништва« - ријечи су Заједничке декларације Павла ВИ. и Атенагоре И. о укидању анатема из 1054. од 7. просинца 1965. које су прочитане на почетку предавања »Православно виђење католичко-православних односа 40 година након укидања анатема из 1054. године«, које је у сриједу 7. просинца у дворани Трибине града Загреб на загребачком Каптолу одржао епископ бачки др. Иринеј Буловић.

Спор конкретних повијесних особа

На предавању, које су организирали Вијеће Хрватске бискупске конференције за екуменизам и дијалог и Катедра екуменске теологије Католичкога богословног факултета Свеучилишта у Загребу, међу мноштвом које је дупком испунило дворану назочни су били: кардинал Јосип Бозанић, загребачки помоћни бискуп Валентин Позаић, декан загребачкога Католичког богословног факултета др. Томислав Зденко Теншек, протојереј ставрофор о. Маринко Јуретић, професори и студенти КБФ-а, бискупијски свећеници и редовници, редовнице, представници осталих кршћанских Цркава у Републици Хрватској и медија. Епископа је Буловића на почетку поздравио кардинал Бозанић истакнувши како су главни актери укидања анатема, папа Павао ВИ. и царигардски патријарх Атенагора И, то учинили по савјести послушни Христову позиву и заповиједи. Тај је корак био повод новим корацима и иницијативама, као и путовима заједништва између сестринских Цркава, Католичке и

Православне. Епископа Буловића поздравио је потом предсједник Вијећа ХБК за екуменизам и дијалог загребачки помоћни бискуп Владо Кошић, истакнувши притом како је екуменизам дио католичког идентитета, али и опћекршћанскога идентитета, јер је ријеч о извршавању Исусове заповиједи. Предавача је слушатељима представио прочелник катедре екуменске теологије Католичкога богословног факултета у Загребу др. Јуре Зечевић, који је уједно био и водитељ предавања. Он је нагласио да је епископ Буловић, као члан Свеправославне комисије за дијалог с Католичком Црквом и Комисије Светога архијерејског сабора Српске Православне Цркве за дијалог с Бискупском комисијом Хрватске бискупске конференције, особа која може мјеродавно и документирано предочити православно виђење католичко-православних односа.

Др. Буловић је на почетку истакнуо како његово предавање неће бити академска расправа, него више покушај процјене, за разлику од оцјене коју он ипак не би давао, католичко-православних односа у свјетлу повијесних догађаја. Одмах је изнио занимљиву тврдњу како давни текстови анатема од 16. српња 1054. нису де факто повијесно створили раскол између кршћанског истока и запада, како се то распрострањено сматра, него су, нажалост, створили само једну од многих претпоставака да до њега дође. Слично се могу проматрати и текстови двају првих бискупа кршћанског запада и истока насталих тисућу година касније, дакле, прије четрдесет година, који су поништили споменуте давне документе о изопћењима. Они су окренули нову страницу у повијести Цркве и међусобних односа између православног и римокатоличког свијета, али нису том гестом аутоматски скинули све проблеме и спорове које су се претходна стољећа нагомилала. Међутим, створили су предувјете за почетак заједничког пута којим се могу превладати сви спорови, и у томе је њихово велико значење. Такођер је упозорио како се у оно доба углавном нису разлучивали појмови екскомуникације и анатеме који су означавали искључивање из заједништва. Међутим анатема је у широким слојевима попримила пуно оштрији смисао, а то је потпадање под неку врсту проклетства. С данашњег се мотришта може рећи, колико год ригидно одзвањали текстови анатема, посебице кардинала Хумберта, данас би се разложно могло устврдити како су они првотно били усмјерени »ад хоминем«, дакле, према конкретним особама. Стога се, када је ријеч о узајамним анатемама, тешко може говорити о потпуном, коначном и опћенимом изопћењу Цркава једне од других из јединства Цркава Божјих, будући да је била ријеч о спору конкретних особа, кардинала Хумберта и патријарха Церуларија, и њихових сљедбеника.

Међу слушатељима назочили су високи католички и православни великодостојници, као и представници других кршћанских Цркава

Скидање анатема - дјело Духа Светога

Епископ Буловић је у наставку поновно изнио врло занимљиво мишљење како он особно у контексту онодобне црквене повијесни не вјерује да су тадашња два кључна актера, кардинал и патријарх, били уопће свјесни да стварају трајни расцјеп између двију Цркава, а посебице цијелога кршћанског истока и запада. Такођер је рекао да је нужно и поставити питање легитимности њихових одлука, јер се нити један од њих није прије доношења коначне одлуке конзултирао у оквиру своје Цркве, с једне стране с другим патријархатима, а с друге стране са самим папом. Но, те су гесте конкретних повијесних особа, које су се нашле у спору, накнадно проширене на двије Цркве »старога« и »новога« Рима, те су прешутним консензусом постале опћеприхваћена чињеница. Међутим, важно је нагласити како самим тиме јединство још није у правој смислу прекинуто, него је тај процес трајао доста дуго. Дакле, није г. 1054. означавала крај еухаристијског и канонског заједништва, јер постоје повијесна свједочанстава која свједоче и о каснијим случајевима заједничког слављења еухаристије, ако се уопће и може говорити о потпуном прекиду јединства. Јединство је ипак поступно прекинуто због растућег отуђења и искустава, као што су нпр. освајање Цариграда

од стране крижара, што све доводи до дубоког расцјепа, а одлучујући ударац с теолошке стране је, први пут у повијести, оспоравање еклезијалности једној Цркви од стране друге. Расцјепу је, из православне перспективе, свакако придонијело и формирање разних тзв. »унија« на простору Истока, због чега су се православне Цркве осјећале као да их се у спасењском смислу доживљава »невалидним«. У широком је слојевима створена клима неповјерења која је попримила екстремне облике, која се нпр. на западу огледа у узречици »граецa фидес - нулла фидес«, тј. грчка вјера - никаква вјера, а на истоку ријеч »Латини« је попримила изразито негативно значење. То је, као што се види, био дуг и трагичан процес који је довео до потпунога међусобног непознавања. Управо се у таквом духовно-психолошком озрачју огледа смјелост и пророчки карактер гесте папе Павла VI. и патријарха Атенагоре II. Епископ Буловић је такођер истакнуо да је осим ИИ. ватиканског концила, који је проговорио новим језиком о православном Истоку и који је велик искорак на екуменском пољу, велику улогу одиграо и цијели низ католичких теолога који су савјесно проучавали повијест концила и укупну традицију Цркава Истока и Запада. Непријепорно је да је укидање анатема, унаточ бројних оспоравања, читовало непрестано дјеловање Духа Светога у Цркви.

Дијалог утемељен на повјерењу

Епископ Буловић се у наставку предавања осврнуо на најважније посљедице укидања анатема, које се може препознати у промјени карактера односа између црквених великодостојника Истока и Запада, у све чешћим контактима међу бискупима и епископима локалних Цркава, а оне се одражавају и на опће односе у екуменским настојањима, будући да црквени великодостојници обију Цркава својим теолошким размишљањима утјечу једни на друге градећи међусобно разумијевање. У тој новој атмосфери дијалога утемељеног на повјерењу долази се до спознаје како на изазове секуларизације, биоетике, сусрета с другим религијама, јавнога морала, социјалне правде и сл. треба одговорити заједничким настојањима и напорима с обје стране. Међу важним духовним посљедицама тога догађаја јест и почетак теолошкога дијалога око заједничких доктринарних питања. Унаточ појединим теолошким разилажењима, у дијалогу нестају унапријед осуђене стране те нема међусобнога оспоравања црквености. Оставља се најшира могућност да се свестраним залагањем може доћи до формулирања јединствене вјере у различитости теолошких изричаја.

Епископ је изразио мишљење како је католичко-православни дијалог пребродио велика искушења, а да су најважније димензије тога дијалога теолошка и практична. Обје те димензије могу се огледати и у најновијем сусрету и договору с папом Бенедиктом XVI. о безувјетном наставку дијалога Католичко-православне комисије на опћој разини, чији би се сљедећи сусрет требао одржати у Београду. У том смислу, епископ Буловић је рекао да је на разини православља усклађен нови приступ у погледу питања гркокатоличких Цркава, те да то питање више неће бити третирано засебно, него у оквиру опћих еклезиолошких тема и анализа. Изразио је наду да ће и друга питања, као што су »филиоцве« или питање садржаја папина примата бити ријешена у свјетлу заједничких предања обје сестринске Цркве.

Судионицима трибине закључним се ријечима обратио и декан КБФ-а др. Теншек оцијенивши да се у епископову размишљању може препознати дух Крестова свједока, који је, освијетливши прошлост, усмјерио конкретне кораке плоднога екуменског дијалога између двију Цркава у будућности, што је узајамна одговорност свих чланова и једне и друге Цркве. Подсјетио је на чињеницу да су обје Цркве на овим просторима подузеле бројне, конструктивне и плодне иницијативе на оживотворење концилских жеља, мисли и иницијатива, у којем је између осталог споменуо међуфакултетске екуменске симпозије трију богословних факултета: београдскога, љубљанскога и загребачкога, који су били

организовани сваке двије године од 1974. до 1990. када су због ратних прилика прекинути.
»Унаточ тому, жижак екуменског свјетла није потпуно утрнут већ је остао горјети у срцима и савјестима оних који нису престали вјеровати и мислити да је екуменско настојање око јединства кршћана предмет вјере« - закључио је др. Теншек. Сусрет је завршио заједничком молитвом за јединство кршћана.

Хрвоје Маринов Матејић

Глас Концила, број 51 (1643), 18.12.2005.